

ΑΡΡΕΝΩΠΟΤΗΤΕΣ

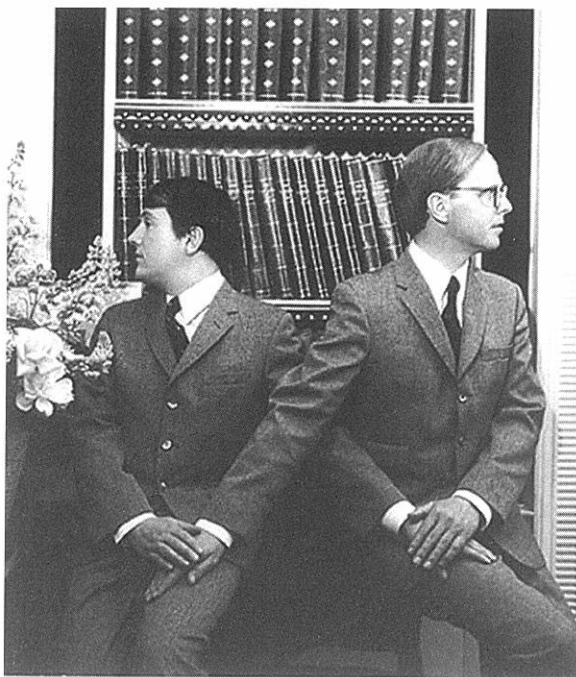

ΑΡΡΕΝΩΠΟΤΗΤΕΣ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

QVZINE#4

QV4

Φυλή, τάξη και οι αντιφάσεις της αρρενωπότητας
του Daniel Mang

Στο κείμενο αυτό επιχειρείται μια ανάλυση των τρόπων που το φύλο, η φυλή και η τάξη υποστηρίζουν ως σχέσεις εξουσίας η μία την άλλη, εντατικοποιούν και εμποδώνουν τις ιεραρχίες, καθώς εσωτερικεύονται από τα υποκείμενα που τις φέρουν. Η μυστικοποίηση αυτή, που προϋποθέτει το κοινωνικά αυτονόητο και το αναπαράγει εκ νέου, αποκρύπτει τις σχέσεις εξουσίας. Το κείμενο αμφισβητεί το μοντέλο που αναφέρεται στη συσσώρευση της καταπίεσης, δείχνοντας πως το έθνος είναι έμφυλο και ταξικό, η τάξη έμφυλη και εθνική, το φύλο εθνικό και ταξικό και επιτάσσει την πολιτικοποίηση των θέσεων που καταλαμβάνουν κάθε φορά το κοινωνικό πεδίο προκειμένου να ανατραπούν. ● qv

Συν-κατασκευή. Η φυλή, το φύλο και η τάξη είναι χρήσιμο να ενταχθούν σε ένα κοινό θεωρητικό σχήμα, το οποίο δε θα προτάσσει κάποιο από αυτά περισσότερο από τα υπόλοιπα, αλλά ούτε και θα ισοπεδώσει αυτές τις έννοιες ως προς την πολυπλοκότητά τους. Η θεώρηση της φυλής, του φύλου και της τάξης ως ανεξάρτητων εννοιών οδηγεί σε προσθετικά μοντέλα (π.χ. τριπλή καταπίεση) που δεν αποδίδουν επαρκώς τους τρόπους με τους οποίους πολλοί άνθρωποι βιώνουν τη φυλή, το φύλο και την τάξη: ούτε ανεξάρτητα ούτε προσθετικά, αλλά συγχρονισμένα και αλληλοσυνδεόμενα. Οι κοινωνικές κατηγορίες είναι αναγκαίο να αντιμετωπίζονται ως κατηγορίες που συγκροτεί η μία την άλλη, υπό συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες. Επομένως, είναι απαραίτητο να δούμε την αρρενωπότητα ως κάτι που συγκροτεί τη φυλή και την τάξη και ταυτόχρονα συγκροτείται από αυτές.

Συσχετισμός¹, διχοτόμηση. Η φυλή, το φύλο και η τάξη είναι έννοιες που αλληλοσυσχετίζονται. Στην κατασκευή τους συμμετέχουν οι αναπαραστάσεις και οι υλικές σχέσεις, ενώ η εξουσία αποτελεί δομικό στοιχείο αυτών των κατασκευών. Λέγοντας «έννοιες που αλληλοσυσχετίζονται» εννοώ ότι κατηγορίες όπως λευκοί/μαύροι, άνδρες/γυναίκες, ιεραρχούνται η μία σε σχέση με την άλλη και έτσι αποκτούν νόημα. Οι έννοιες αυτές κατασκευάζονται ως αντιθέσεις, γεγονός που απαιτεί την καταστολή της πολλαπλότητας στο εσωτερικό της κάθε κατηγορίας και την υπερβολική προβολή των διαφορών μεταξύ των κατηγοριών. Αυτές οι αντιθέσεις είναι διχοτομικές μιας και οι δύο πλευρές τους είναι ιεραρχικά τοποθετημένες. Στις φυλετικές, ταξικές και έμφυλες διχοτομήσεις, η κανονικότητα αποδίδεται στην κυρίαρχη κατηγορία, η οποία καθίσταται πλέον «διαφανής»: οι λευκοί «δεν έχουν» φυλή, οι άνδρες «δεν έχουν» φύλο². Αυτές οι διχοτομήσεις δεν είναι σταθερές. Το περιεχόμενο της κυρίαρχης αρρενωπότητας μεταβάλλεται καθώς αυτή αντιπαράκειται με τις υποδεέστερες αρρενωπότητες και θηλυκότητες, οι οποίες διαφοροποιούνται στο χώρο και το χρόνο.

[1] σ.τ.αφ. Η έννοια του συσχετισμού (relationality) αναφέρεται στους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι σχετίζονται μεταξύ τους και δίνουν νόημα στις καθημερινές τους επαφές και αποφάσεις. Έχει ως αφετηρία τη συνάφεια και το συσχετισμό (τη σημασία του «ανήκειν» σ' ένα ευρύτερο σύνολο), σε αντιδιαστολή με τις προσεγγίσεις του ατομικισμού.

[2] σ.τ.αφ. Το «διαφανής» περιγράφει το πώς η κυρίαρχη κατηγορία έχοντας τη θέση του κατεξοχήν υποκειμένου οριοθετείται μέσω της κατάταξης και ανάλυσης των αντικειμενοποιημένων Άλλων έτσι ώστε να μη μιλάει για τον εαυτό της παρά μόνο μέσω εκείνων που αποκλείονται από αυτή. Έτσι ο ρατσιστικός λόγος περιγράφει και κατηγοριοποιεί αναλυτικά τον «μαύρο» ή τον «ασιάτη» ως αποκλίσεις απ' τον κανονικό και άρα αυτονόητα υπερέχων λευκό, αποδίδοντάς τους χαρακτηριστικά, πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα που άξονα τους έχουν τον υποθετικά αξιολογικά ουδέτερο λευκό άνδρα. Με τον τρόπο αυτό ο λευκός άνδρας δεν διεκδικεί ορατότητα στο δημόσιο χώρο αφού η παρουσία του είναι αυτονόητη, άρα «διαφανής», σε αντίθεση με τον μη-λευκό που η δημόσια παρουσία του ελέγχεται και αποτελεί αντικείμενο συνεχούς έρευνας. Κάτι τέτοιο δε συμβαίνει απλά στις ευρωπαϊκές ή βόρειοαμερικανικές κοινωνίες όπου οι λευκοί υπερέχουν αριθμητικά, αλλά οπουδήποτε ο ρατσισμός αποτελεί ενεργή σημασία της πολιτικής ζωής. Αντίστοιχα στην ετεροσεξιστική κοινωνία ο στρέιτ άνδρας είναι «διαφανής» ως κυρίαρχη κατηγορία ακόμη και σε ένα γκέι μπαρ.

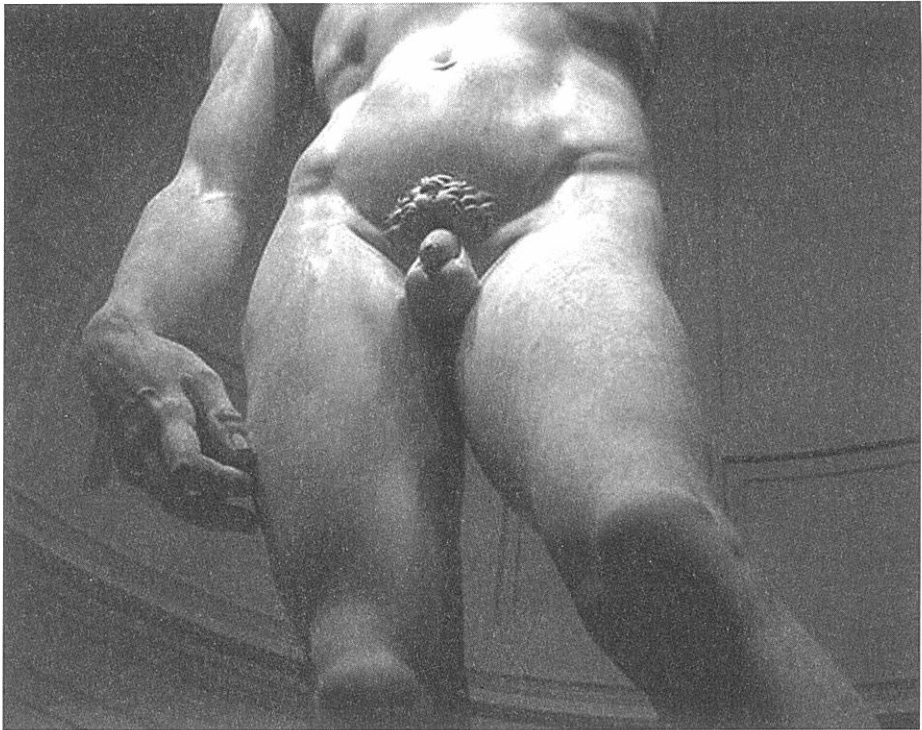
Ηγεμονία. Η ηγεμονία υποδηλώνει την κυριαρχία της μίας κοινωνικής ομάδας πάνω στις άλλες (π.χ. ηγεμονία της αστικής τάξης). Αυτό δε σημαίνει μόνο πολιτικό και οικονομικό έλεγχο, αλλά επίσης την ικανότητα της κυρίαρχης ομάδας να προβάλλει τον δικό της τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται τον κόσμο, ώστε αυτοί και αυτές που είναι υποδεέστεροι να αποδέχονται αυτόν τον τρόπο ως «κοινή λογική» και ως «φυσικό». Αυτό απαιτεί από τους τελευταίους προθυμία και

ενεργητική συναίνεση. Η κοινή λογική μπορεί να ιδωθεί ως ο τρόπος με τον οποίο η υποδεέστερη ομάδα βιώνει την υποτέλεια της. Υπάρχει ένας συνεχής αγώνας για ηγεμονία, που διαδραματίζεται μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων. Προτείνω να αναλυθεί η συγκρότηση της αρρενωπότητας εντός του πλαισίου των κοινωνικών συγκρούσεων για ηγεμονία.

Αγώνες για την αναπαράσταση. Μία πλευρά αυτών των συγκρούσεων είναι ο αγώνας για την αναπαράσταση. Ενώ υπάρχουν ηγεμονικές αναπαραστάσεις, όπως αυτή του άντρα της αστικής τάξης, υπάρχουν ταυτόχρονα και υποδεέστερες ομάδες που συχνά προσπαθούν να προβάλουν την δική τους αναπαράσταση, παρόλο που έχουν λιγότερες πιθανότητες να επιβάλουν την δική τους οπτική στα πράγματα. Για παράδειγμα, οι άνδρες της εργατικής τάξης προσπαθούν να προβάλουν απαξιωτικές αναπαραστάσεις των ανδρών της αστικής τάξης, με σκοπό να εξουδετερώσουν την υποτίμησή τους από την ηγεμονική αναπαράσταση³. Θα μπορούσε η δυναμική αυτή να περιγραφεί ως μια διαμάχη για προσδιορισμό, όπου άτομα και ομάδες παλεύουν για εξουσία και αυτοεκτίμηση, αποδίδοντας στερεότυπα η μία στην άλλη, αποδίδοντας συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Κατά συνέπεια, υποτιμώντας ή υπερεκτιμώντας τους άλλους, δαιμονοποιώντας ή εξιδανικεύοντάς τους, καθισχύζονται με τον τρόπο αυτόν τους δικούς τους φόβους, ή αδρανοποιούν τις δικές τους συναισθηματικές αμφιθυμίες και αντιφάσεις, εξυψώνοντας ή υποτιμώντας τον εαυτό τους. Μέσα από αυτούς τους αγώνες αναδύεται μια ιεραρχική δομή, δυναμική, αντιφατική, αλλά παρόλα αυτά σταθερή, η οποία ρυθμίζει την απόδοση της κοινωνικής αξίας και τη διανομή της εκτίμησης, η οποία καθιστά ορισμένες εργασίες, ορισμένα βάζα, ορισμένες επιθυμίες ορατές και άλλες αόρατες. Ένα κεντρικό στοιχείο αυτής της δυναμικής είναι η εσωτερικευμένη απαξίωση, όπου άνθρωποι από μη προνομιούχες ομάδες εσωτερικεύουν αρνητικά στερεότυπα του εαυτού τους, με τη μορφή της ντροπής και του αυτό-μίσους.

[3] σ.τ.γν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, για την ελληνική περίπτωση, μιας τέτοιας αναπαράστασης, υπάρχει στο τραγούδι Gucci Φόρεμα του Μαζωνάκ. Στους στίχους του τραγουδιού αναφέρεται: Αν δε σ' αρέσει το αμάξι μου μη σώσεις ποτέ / πάρε το βουτυρόπαιδο απ' την Κηφισιά με BMW / που λέει το βράδυ πριν ξαπλώσει καληνύχτα μαμά / και παριστάνει τον τυπά με τα λεφτά του μπαμπά / πάρε αυτόν, θα φας καλά, με μαμά και μπαμπά / κίπο, πσίνα και λεφτά / να του αλείφεις βούτυρο στο ψωμί / και κατά τ' άλλα εσύ να ζεις μες στη μεγάλη χλιδή

Αποκειμενοποίηση⁴, εξάρτηση, αμφιθυμία. Μία κεντρική έννοια για την κατανόηση της αντιφατικής συγκρότησης της αρρενωπότητας θα μπορούσε να είναι η αποκειμενοποίηση. Χρησιμοποιώ αυτή τη λέξη, που έχει ψυχαναλυτική προέλευση, με τρόπο που σκοπίμως παραβλέπει τη διάκριση μεταξύ κοινωνικού και ψυχολογικού. Κάτι από το οποίο εξαρτάται κάποιος αποκειμενοποιείται: η οικιακή εργασία γίνεται αόρατη, τα αγόρια αρνούνται την ταύτιση με την μητέρα τους, οι πόρνες περιορίζονται σε συγκεκριμένες περιοχές... Η αποκειμενοποίηση παράγει αμφιθυμία. Η απαξίωση συνοδεύεται πάντα από την εξιδανίκευση και τη σαγήνη που σου ασκεί αυτό το οποίο απαξιώνεις⁵. Το να δυσφημείς κάποιον ή κάποια ομάδα σημαίνει ότι προβάλλεις κάποιες πραγματικές ή φανταστικές αρνητικές ιδιότητες από εσένα ή την ομάδα σου, στους άλλους. Αυτό σημαίνει ότι, στο πλαίσιο της παραγωγής μιας ενήλικης, αυτο-ελεγχόμενης, αστικής υποκειμενικότητας, που αρνείται κάποιες από τις πιο θεμελιώδεις ανθρώπινες παρορμήσεις και αρνείται να δεχτεί τη σωματικότητα, την εξάρτηση και τη δημιουργία δεσμών, οι άνθρωποι παραμένουν προσκολλημένοι σε ένα διχασμό, αρνούμενοι πλευρές του εαυτού τους. Και όσο περισσότερη ενέργεια επενδύεται στη διαδικασία του

διχασμού, τόσο μεγαλώνει η γοητεία αυτού που έχει αποκειμενοποιηθεί.

Με άλλα λόγια, ο καταπιεστής ή το μέλος μιας προνομιούχας ομάδας που μισεί και φοβάται τους άλλους (τους μαύρους, τις πόρνες, τους προλετάριους...) παραμένει δεμένος με αυτούς με ασυνείδητους δεσμούς. Ακόμα και ο πιο σκληρός λευκός ρατσιστής νιώθει, αν και ασυνείδητα, ότι δεν θα μπορούσε ποτέ χωρίς τους μαύρους, και ο πιο μισογύνης άνδρας νιώθει, αν και ασυνείδητα, ότι δεν θα μπορούσε ποτέ χωρίς τις γυναίκες. Αυτή ακριβώς η ασυνείδητη γνώση της όχι μόνο οικονομικής (με την παραδοσιακή έννοια της λέξης) αλλά και πολιτικής, και συνάμα τρυφερής, εξάρτησής τους από τον Άλλο, είναι που συχνά οδηγεί μέλη των κυρίαρχων ομάδων σε μια μανία άρνησης της εξάρτησης και της συνάφειας.

[4] σ.τ.φν. Η έννοια της αποκειμενοποίησης προέρχεται από την ψυχανάλυση, ενώ υπήρξε κεντρική στο έργο της Julia Kristeva. Αναφέρεται σε αυτό που η Kristeva θεωρεί ως πρωταρχική δύναμη απόρριψης, η οποία κατευθύνεται στη φιγούρα της μητέρας, ακριβώς επειδή από αυτήν υπάρχει θεμελιώδης εξάρτηση. Η έννοια της αποκειμενοποίησης χρησιμοποιήθηκε και από την κοινωνική θεωρία. Έναν ορισμό της κριστεβικής έννοιας του αποκειμένου βρίσκουμε στο κείμενο της Αθηνάς Αθανασίου, «Αναζητώντας τη σημειωτική χώρα: ετερότητα, αποστροφή και ο τρόμος του εκ-τοπισμένου υποκειμένου»: «Αποκείμενο» είναι αυτό που εκπίπτει ή αποβάλλεται από την κοινωνική ορθολογικότητα του συμβολικού συστήματος, η μαρφή ύλη που εκδιώκεται με τρόπο και αποστροφή από το σώμα ως ριζική και εκφυλισμένη ετερότητα, παγιώνοντας έτσι έναν ασφαλή, σταθερό και ακέραιο εαυτό» [Αθηνά Αθανασίου, Ζωή στο όριο: Δοκίμια για το σώμα, το φύλο και τη βιοπολιτική, 2008, σ. 97].

[5] σ.τ.φν. Σαν παράδειγμα κατανόησης της φράσης αυτής παραθέτουμε ένα απόσπασμα από το Αβεσσαλάμ, Αβεσσαλάμ! του Φόκνερ, όπου σκιαγραφεί με βλαφυρότητα την αντίφαση σαγήνης και απαξίωσης που δημιουργεί η σχέση με αυτό που απαξιώνεις.

«Γιατί δε» ήταν το όνομα, η λέξη, το γεγονός ότι με φώναζε Ρόζα. Όταν ήμαστε παιδιά

έτσι με φώναζε, όπως εκείνους τους φώναζε Χένρυ και Τζούντιθ -ήξερα πως ακόμα και τώρα εξακολουθούσε να φωνάζει τη Τζούντιθ (και τον Χένρυ όταν μιλάγε γι' αυτόν) με το μικρό της όνομα. Και θα μπορούσε πολύ φυσικά να εξακολουθεί να με φωνάζει κι εμένα Ρόζα, μια και για όσους γνώριζα ήμουν ακόμα παιδί. Μα δεν ήταν αυτό. Δεν εννοούσε καθόλου αυτό- μάλιστα, όσο κράτησε εκείνη η στιγμή που στεκόμαστε πρόσωπο με πρόσωπο (εκείνη η στιγμή πριν το σώμα μου που συνέχιζε να προχωράει περάζει ξυστά από δίπλα της και φτάσει στη σκάλα) μου 'δειξε περισσότερη ευγένεια και σεβασμό απ' όσο κάθε άλλος που γνώριζα- το ξερα πως από τη στιγμή που μπήκα από 'κείνη την πόρτα, τουλάχιστον για κείνην δεν ήμουνα παιδί. «Ρόζα;», φώναξα. «Σε μένα; Κατάμουτρα;» Τότε μ' άγγιξε, και τότε πάγωσα. Ίσως και τότε ακόμα το σώμα μου να μη σταμάτησε, μια και μου φάνηκε σαν να 'σπρωχνε ακόμα στα τυφλά το στέρεο κι φωτισμένο ασύλληπτο βάρος (το όχι δικό της: εκείνη δεν ήταν παρά όργανο- επιμένω σ' αυτό) εκείνης της θέλησής να μου φράξει το δρόμο προς τη σκάλα- ίσως ο ήχος της άλλης φωνής, η μια λέξη που ειπώθηκε στο κεφαλόσκαλο από πάνω μας, είχε κιάλας ακουστεί και μας είχε χωρίσει πριν ακόμα αυτό (το σώμα μου) σταματήσει. Δεν ξέρω. Ξέρω μόνο πως η ύπαρξή μου ολόκληρη σα να 'πεσε με τυφλή φόρα πάνω σε κάτι τερατώδες κι ακίνητο, μ' ένα φοβερό τράνταγμα που τόσο γρήγορο και τόσο σύντομο δε μπορούσε να 'ναι μόνο κατάπληξη και αγανάκτηση για κείνο το μαύρο απαγορευτικό και αδειλιαστο χέρι πάνω στη λευκή γυναικεία σάρκα μου. Γιατί υπάρχει κάτι στο άγγιγμα της σάρκας με σάρκα που καταργεί, που διασχιίζει κοφτά κι άμεσα τα στριφτά λαβυρίθινα κανάλια των διαχωρισμών της ευπρέπειας, που οι εχθροί καθώς κι οι εραστές το ξέρουν γιατί αυτό τους φτιάχνει και τους δύο- άγγιγμα κι άγγιγμα αυτού που είναι το προπύργιο της προσωπικής περιοχής του κεντρικότερου Είμαι: όχι πνεύμα, ψυχή- το μέθυστο και ξέζωστο μυαλό είναι στου καθενός τη διάθεση σε κάθε σκοτεινιασμένο διάδρομο τούτης της γήινης νομής. Ας αγγίξει όμως σάρκα σάρκα, και θα δεις να καταρρέουν όλα τα συνθήματα κάστας και χρωμάτων που δεν είναι άλλο από τσόφλια. Ναι, πάγωσα- όχι γυναίκα χέρι, όχι νέγρας χέρι, μα σκληρό χαλινάρι που ελέγχει κι οδηγεί την άγρια και αλύγιστη θέληση- φώναξα όχι σ' αυτήν, σ' αυτό- σ' αυτό μιλούσα μέσα από τη νέγρα, τη γυναίκα, μόνο εξαιτίας της έκπληξης που ακόμα δεν ήταν αγανάκτηση γιατί γρήγορα θα γινότανε φρίκη, μην περιμένοντας και μην παίρνοντας απάντηση γιατί κι οι δυο ξέραμε πως δε μιλούσα σε κείνη: «Παρ' το χέρι σου από πάνω μου, αράπω!»

Η εγγενώς αντιφατική φύση της αρρενωπότητας και το αίσθημα της ανεπάρκειας ως κινητήρια δύναμη. Προτείνω μια ανάλυση της δυναμικής της αρρενωπότητας, την οποία θεωρώ εκ των προτέρων φυλετική και ταξική, σε σχέση με τη διχοτόμηση σώματος και πνεύματος, συναισθήματος και λογικής. Αυτό παράγει μια εννοιολόγηση της αρρενωπότητας ως εγγενώς αντιφατικής. Αυτή η αντίφαση μπορεί να θεωρηθεί ως η κινητήρια δύναμη της πατριαρχίας, η δυναμική που διατηρεί τους άνδρες στην τσίτα. Η αρρενωπότητα από τη μια σχετίζεται με τη λογική και το πνεύμα -όχι μόνο στη Δύση αλλά και σε πολλές άλλες περιοχές του κόσμου- ενώ από την άλλη, ως μία κατηγορία φύλου, είναι δεμένη με το σώμα, και εκφράζεται κυρίως μέσω του σώματος και των συναισθημάτων του. Αυτό το παράδοξο σύνολο σχέσεων καθιστά αδύνατο σε οποιοδήποτε ανθρώπινο ον να αποτελέσει το τέλειο παράδειγμα αρρενωπότητας. Πιστεύω ότι η καταστροφική δυναμική των πατριαρχικών κοινωνιών καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το γεγονός ότι η αρρενωπότητα γίνεται αντιληπτή ως θεμελιωδώς ελλιπής, ανασφαλής και απειλούμενη. Όση προσπάθεια και αν καταβάλει ένα άτομο διεκδικώντας την αρσενική/ανδρική κοινωνικότητα, το μέγεθος της βίας που μπορεί να ασκήσει κατά τη διαδικασία αυτή εναντίον του εαυτού του και των άλλων, δεν έχει τέλος: η ζωή είναι αγώνας ενάντια στην μη-αρρενωπότητα του εαυτού και όλων αυτών που την αντιπροσωπεύουν.

Η άρθρωση των διχοτομιών σώματος/πνεύματος, συναισθήματος/λογικής με τη φυλή και την τάξη. Στα πλαίσια αυτής της κοινωνικής λογικής, η μοντέρνα ετεροφυλόφιλη μεσοαστική λευκή αρρενωπότητα τείνει να είναι ελλιπής γιατί είναι «πολύ μακριά», αποξενωμένη από το αίμα, το πάθος και τη σωματικότητα. Κατά τη γνώμη μου, αυτό εξηγεί τη συχνά αποκηρυγμένη γοητεία που ασκούν σε πολλούς «νηφάλιους», μορφωμένους άνδρες των μεσαίων και ανώτερων τάξεων, οι εικόνες «ωμής» φυσικής δύναμης, σθένους και άγριας, «ζωώδους» αρσενικότητας. Η μεγάλη δημοτικότητα της Gangsta Rap σε νέους άνδρες της λευκής μεσαίας τάξης στις ΗΠΑ είναι απλά ένα παράδειγμα του πώς η ηγεμονική αρρενωπότητα θρέφεται καταναλώνοντας αναπαραστάσεις υποδεέστερων αρρενωποτήτων. Οι δε άνδρες της μεσαίας τάξης νιώθουν περισσότερο ελλειμματικοί απ' ό,τι οι άνδρες των ανώτερων τάξεων σε σχέση με την αρρενωπότητά τους, μιας και δε μπορούν να αντισταθμίσουν αυτή την έλλειψη μέσω του πλούτου και της δύναμης (όπως οι τελευταίοι).

Στα πλαίσια της κυρίαρχης κοινωνικής λογικής, οι υποδεέστερες αρρενωπότητες είναι επίσης ελλιπείς, εν τούτοις με έναν πολύ διαφορετικό τρόπο απ' ό,τι η λευκή και/ή μεσαίας και ανώτερης τάξης αρρενωπότητα. Κάποιες κατηγορίες κατώτερων ανδρών θεωρούνται ως «εκθηλυμένοι» σε ορισμένες ή σε όλες τις πτυχές της ύπαρξής τους- το πιο αντιπροσωπευτικό τέτοιο παράδειγμα είναι οι θηλυπρεπείς γκέι άνδρες. Άλλοι, όπως οι (ετεροφυλόφιλοι) αφροαμερικάνοι των ΗΠΑ, αναπαρίστανται ως υπερ-αρρενωποί με διάφορους τρόπους. Ταυτόχρονα, η αναπαράστασή τους είναι ελλιπώς αρρενωπή επειδή περιέχει «πολύ» από το φυσικό, το ζώδες κλπ. Η φαντασίωση για τη σεξουαλικότητα των μαύρων ανδρών είναι πως πρόκειται για μια περισσότερο ικανή, άρα και πιο αρρενωπή σεξουαλικότητα. Αλλά το να είσαι μια έμφυλη ύπαρξη σημαίνει μια ύπαρξη λιγότερο ορθολογική, λιγότερο αυτόνομη, λιγότερο ελεγχόμενη, επομένως λιγότερο αρρενωπή. Οι αναπαραστάσεις για τους άνδρες της Άπω Ανατολής, από την άλλη, λειτουργούν διαφορετικά: στον δυτικό Λόγο, οι ιάπωνες και οι κινέζοι παραδοσιακά απεικονίζονται ως δουλοπρεπείς και θηλυπρεπείς. Η έλλειψη ατομισμού, τους χαρακτηρίζει ως λιγότερο άνδρες από μια δυτική σκοπιά, τους λείπει η αύρα της ανεξαρτησίας που είναι τόσο κεντρική για τις δυτικές εικόνες του ιδανικού άνδρα. Πολλές μοντέρνες δυτικές αναπαραστάσεις για τους ασιατές τους περιγράφουν ως υπερδιανοούμενους, συννεσταλμένους και ασεξουαλικούς⁶. Η εβραϊκή αρρενωπότητα είναι πάλι, μια άλλη περίπτωση. Στον παραδοσιακό αντισημιτικό λόγο, ο εβραίος είναι πάντα καβλωμένος, πάντα έτοιμος να αποπλανήσει μια αθώα μη-εβραία, αλλά την ίδια στιγμή του λείπει η σεξουαλική ικανότητα/ισχύ. Ο εβραίος άνδρας δεν σεξουαλικοποιείται με τον ίδιο τρόπο που αυτό συμβαίνει για τον αφρικανό ή τον άνδρα των νησιών του ειρηνικού, και αυτό όχι γιατί είναι πλησιέστερα στη φύση από τον λευκό μη εβραίο, όπως είναι οι αφρικανοί, αλλά γιατί είναι, αντιθέτως, πιο μακριά! Για τον αντισημίτη ο εβραίος συμβολίζει όλα τα κακά της μοντερνικότητας, ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνονται ο εκφυλισμός, η ανηθικότητα και η υπερβολή της μοντέρνας αστικής ζωής...

[6] σ.τ.α. Η όπερα Madame Butterfly αποτελεί μια κλασική αναπαράσταση ενός ετεροφυλόφιλου έρωτα, ανάμεσα σε έναν αμερικάνο στρατιωτικό και μια γαπωνέζα. Στην ιστορία αυτή παρακολουθούμε την ασιατική θηλυκότητα να σαγηνεύεται από την δυτική αρρενωπότητα και αντίστροφα. Στην ταινία Madame Butterfly του Κρόνενμπεργκ, παρακολουθούμε μία «πειραγμένη» εκδοχή της αναπαράστασης αυτής. Μεταφερόμενο από την Ιαπωνία στην Κίνα, το επικό straight story ανατρέπεται επανειλημμένα στην ταινία του Κρόνενμπεργκ, καθώς τα όρια των φύλων θολώνουν και παρουσιάζονται ως μεταβλητά. Το ίδιο ευμετάβλητα άραγε θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε και τα όρια της φυλής; Θα είχε νόημα για παράδειγμα, μια άλλη «πειραγμένη» εκδοχή ετεροφυλόφιλου ρομαντικού έρωτα ανάμεσα σε έναν κινέζο επιχειρηματία και μια λευκή αμερικανίδα μαζορέτα;

Μετα-Αποικιακές Αρρενωπότητες. Η ιεράρχηση της ανθρωπότητας έχει, και πάντα είχε, έμφυλες και σεξουαλικές συνιστώσες που είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με άλλες συνιστώσες όπως οι εθνικές, οι εθνοτικές και οι φυλετικές. Η λογική της πατριαρχίας συνεπάγεται ότι η αποικιακή, νεο-αποικιακή και ιμπεριαλιστική απαξίωση των πληθυσμών θα εκφραζόταν μέσω της συμβολικής θηλυκοποίησης των ανδρών των κυριαρχούμενων ομάδων. Μια θηλυκοποίηση που μπορούσε φυσικά να πάρει πολλές και διαφορετικές μορφές. Η ηγεσία των βρετανών στρατιωτικών του 19ου αιώνα για παράδειγμα, θεωρούσε ότι οι εθνοτικές ομάδες των Σιχ και των Γκούρκα ήταν κατώτερες εκ φύσεως από τους ίδιους (που ήταν μέλη της άρχουσας φυλής) και ότι χρειάζονταν καθοδήγηση από τον λευκό άνδρα κλπ. Συγχρόνως όμως τους σέβονταν ως ανδροπρεπείς φυλές πολεμιστών, ενώ θεωρούσαν σχεδόν όλους τους υπόλοιπους πληθυσμούς της περιοχής θηλυπρεπείς και ανώριμους υπ-ανθρώπους. Στην απόδοση έμφυλων συμβολισμών στους υποτελείς πληθυσμούς από την αποικιοκρατία και τον ιμπεριαλισμό δυο τάσεις διασταυρώνονται και συνδυάζονται: από τη μια, η τάση απαξίωσης με τους όρους της θηλυκοποίησης κι από την άλλη η τάση που ανέφερα παραπάνω, δηλαδή η αντιμετώπιση των ανδρών των υποδεέστερων ομάδων ως εκπροσώπων μιας αυθεντικής αρρενωπότητας: φυσικής, παθιασμένης, σωματικής...αρρενωπότητας. Λόγω λοιπόν αυτού το έμφυλο και σεξουαλικοποιημένου φορτίου των εθνικών, εθνοτικών και φυλετικών στερεοτύπων, η αντι-αποικιοκρατική και αντι-ρατσιστική αντίσταση είναι αναπόφευκτα διανοήσιμη εκ μέρους της ομάδας ως μια προσπάθεια επανάκτησης της αρρενωπότητας. Μιας αρρενωπότητας που είχε συμβολικά αφαιρέσει ο ξένος καταπιεστής. Πολλά από τα αρσενικά μέλη τέτοιων καταπιεσμένων ομάδων βιώνουν τον αντι-αποικιοκρατικό και αντι-ρατσιστικό αγώνα σαν την εκ νέου κατάκτηση της απαλλοτριωμένης, από τον εισβολέα, αρρενωπότητάς τους.

Ο κεντρικός ρόλος που έχουν οι ετεροσεξιστικοί και μισογυνικοί μύθοι της αρρενωπότητας στον λόγο και την πρακτική πολλών ανδρών που εξεγείρονται ενάντια στην αποικιοκρατία και το ρατσισμό αποτελεί, κατά τη γνώμη μου, τόσο αντίδραση στη συμβολική θηλυκοποίηση, όσο και προϊόν του βαθιά ετεροσεξιστικού και αρσενικού χαρακτήρα του εθνικισμού- αυτής της επινόησης της μοντέρνας Ευρώπης που μέχρι και σήμερα παραμένει το αδιαμφισβήτητο σχήμα μέσα από το οποίο παράγονται τα συλλογικά υποκείμενα.

Οι αντιδραστικές και εθνικοποιημένες «αρρενωπότητες που διαμαρτύρονται» μπορούν με τη σειρά τους να χρησιμοποιηθούν για την καπιταλιστική εκμετάλλευση της διαφοράς. Η εκμετάλλευση αυτή περιλαμβάνει την πολιτισμική κατανάλωση του Άλλου γενικά αλλά και την περιοδική ανανέωση της ηγεμονικής αρρενωπότητας ειδικά. Ιδιαίτερα δε, απ' τη στιγμή που η απειλή προς τη σταθερότητα του ρατσισμού και του καπιταλισμού, την οποία προέβλεπαν τα πραγματικά κοινωνικά κινήματα που παρήγαγαν αυτές τις αρρενωπότητες, έχει αποδυναμωθεί από τον κατάλληλο συνδυασμό ενσωμάτωσης και καταστολής.

Η κατανάλωση του Άλλου,ή Πολιτισμικός Κανιβαλισμός. Πλευρές άλλων, υποδεέστερων αρρενωποτήτων χρειάζεται να ενσωματωθούν εκ νέου στα υπό εξέλιξη εγχειρήματα ηγεμονικής αρρενωπότητας. Φυσικά χωρίς να κάνουν συμβιβασμούς σε σχέση με τον αρσενικό ορθολογισμό, τον αρσενικό έλεγχο και την αρσενική αυτονομία. Αυτή η αναπαραγωγή της κυρίαρχης αρρενωπότητας μπορεί να πάρει πολλές διαφορετικές μορφές. Η κατανάλωση εικόνων υποδεέστερων αρρενωποτήτων και η απόλαυση που προκαλείται μέσω της ταύτισης, είναι οπωσδήποτε μία από αυτές. Πιστεύω πως αυτού του τύπου η τροφοδότηση της ηγεμονικής αρρενωπότητας είναι τμήμα ευρύτερων κοινωνικών διαδικασιών στο πλαίσιο των οποίων, κοινωνικά υποτελείς και/ή περιθωριοποιημένες ομάδες αποτελούν, συμβολικά και

πολιτισμικά, αντικείμενο εκμετάλλευσης στηρίζοντας έτσι τις διεκδικήσεις για συλλογική συναισθηματική σταθερότητα των προνομιούχων ομάδων. Ιδανικά, αυτές οι μορφές πολιτισμικής και συμβολικής εκμετάλλευσης θα έπρεπε να αναλυθούν σε σχέση με άλλους τύπους εκμετάλλευσης: σεξουαλικής, συναισθηματικής, οικονομικής.

Συμπέρασμα. Μια κριτική σχετικά με το πώς οι κατηγορίες φύλου ομογενοποιούν και αποκλείουν θα έπρεπε να αποτελέσει μέρος του «εγχειρήματος» των ανδρικών ομάδων και των αντισεξιστών ανδρών που δουλεύουν σε μικτά περιβάλλοντα –πολύ περισσότερο απ’ όσο ήταν, καθ’ όσον γνωρίζω, στο παρελθόν. Κατά τη γνώμη μου, αυτό σημαίνει πρώτα απ’ όλα, το να αντιμετωπιστούν οι διαφορές μεταξύ των ανδρών. Για παράδειγμα, όταν μιλάμε για «ομάδες ανδρών, κίνημα ανδρών», ο όρος «άνδρας» προκαλεί το συνειρμό «λευκός ετεροφυλόφιλος άνδρας της νέας (μεσο)αστικής τάξης» –αυτό πρέπει να ιδωθεί ως πρόβλημα και να ληφθεί σοβαρά υπόψη. Ομάδες λευκών αστών ετεροφυλόφιλων θα έπρεπε να αυτοπροσδιορίζονται ως τέτοιες ή κάπως σχετικά, και όχι απλώς να αποκαλούνται «ομάδες ανδρών».

Το ζήτημα της ταξικής διαφοράς και η συζήτηση γύρω από τους διαφορετικούς τύπους αρρενωπότητας (κατώτερη, συνεργάσιμη, ηγεμονική) πρέπει να αποκτήσει πιο κεντρικό χαρακτήρα. Είναι απαραίτητη η προσπάθεια για την επανεκκίνηση του διαλόγου μεταξύ ετεροφυλόφιλων, αμφι και γκέι ανδρών του κινήματος. Ένα άλλο τεράστιο πρόβλημα είναι, φυσικά, η στενότητα του «εθνοτικού φάσματος» των «παραδοσιακών» ανδρικών ομάδων αλλά και του κινηματικού χώρου από τον οποίο προέκυψαν, καθώς επίσης και η υποβάθμιση του ζητήματος της εθνοτικής ταυτότητας από στοιχείο της πρακτικής τους. Οι διαφορές μεταξύ των ανδρών από διαφορετικά εθνοτικά περιβάλλοντα και το ενδεχόμενο συναισθηματικού τραυματισμού όταν η επικοινωνία επιχειρείται δια μέσου τέτοιων διαχωρισμών θα έπρεπε επίσης να ληφθεί υπόψη περισσότερο απ’ ότι στο παρελθόν. Μια προϋπόθεση για καλύτερη επικοινωνία μεταξύ των λευκών ανδρών της πλειοψηφίας του πληθυσμού και των ανδρών μεταναστών θα ήταν να αντιμετωπίσουν, οι πρώτοι, με ειλικρίνεια, τον εσωτερικευμένο ρατσισμό και τα αντιστημικά στερεότυπα, τις εικόνες των «άλλων ανδρών» και την τάση να προβάλλουν «κακές», αποκρηγμένες και διχασμένες πτυχές του εαυτού τους, στους «άλλους άνδρες». ●

Κείμενα τευχους # 4

Intro σελ.1 ● Αρρενωπότητα είναι σελ.12 ● Φυλή, τάξη και οι αντιφάσεις της αρρενωπότητας σελ.14 ● Αγόρι από σπίτι σελ.24 ● Αλλάζοντας θέσεις σελ.29 ● Το φύλο είναι ο πρώτος τρομοκράτης σελ.36 ● Ο Ζιντάν ήταν μόνο η αφορμή σελ.41 ● Το Ανδρικό προνόμιο σελ.46 ● brake σελ.51 ● Μια ιστορία αγάπης από το εργατικό Πέραμα σελ.52 ● Τα καρτέ του βαλέ σελ.56 ● Έχω μικρό πουλί, ε και; σελ.61 ● Αλλάζοντας καύλες σελ.63 ● Γάμπσέ τα ρε πούστη μου σελ.67 ● Για την ιδεολογία του σκληρού άντρα και την έμπρακτη αμφισβήτησή της από τους επαναστατημένους κρατούμενους σελ.75 ● Άντρες στα όπλα! σελ.79 ● Η (αυτο)καταστροφή είναι δημιουργία σελ.81 ● Ο χύλος σελ.85

Το qvzine κυκλοφορεί με μη ορισμένη περιοδικότητα και φτιάχνεται με μη συνοπτικές διαδικασίες από μία ομάδα αποτελούμενη από πούστηδες, λεσβίες, τρανς, κανονικούς και λοιπούς ανώμαλους, με σκοπό την παραγωγή πολιτικού λόγου πάνω σε ζητήματα φύλου και σεξουαλικότητας.

Το τεύχος αυτό τυπώθηκε το Νοέμβριο του 2010, στην Αθήνα, σε 1000 αντίτυπα, και κυκλοφορεί χωρίς αντίτιμο.

Προηγούμενα τεύχη μπορείτε να βρείτε στη σελίδα www.qvzine.net